

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6\(179\).10](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).10)
УДК: 796.062.4:355.237.3

- Большаков О.О.
аспірант Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0002-2049-6678>
- Романчук С.В.
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, начальник кафедри фізичного виховання, спеціальної
фізичної підготовки і спорту
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0002-2246-6587>
- Сороколіт Н.С.
доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0002-4958-9552>
- Афонін В.М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної
фізичної підготовки і спорту
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0002-6577-3739>
- Римар О.В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0001-6947-0420>
- Климович В.Б.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, старший викладач кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0003-4678-5002>
- Балдецький А.А.
доцент кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0001-6979-066X>

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТАНКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Фізична підготовка військовослужбовців завжди була предметом досліджень фахівців Збройних Сил України (ЗСУ). Вона розглядалась дослідниками у різних аспектах. Найбільш ґрунтовно розглянута проблема оптимізації організації фізичної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ – курсантів вищих військових навчальних закладів України (ВВНЗ).

Найбільш потужною силою в наступі та обороні є механізовані війська, основу яких складають бронетанкові підрозділи, підготовкою офіцерського складу для яких займаються ВВНЗ. Основу практичного навчання виконання завдань бойового забезпечення дій танкових військ складає послідовне відпрацювання завдань і нормативів у ході тактичних занять і навчань відповідно до програми фахової підготовки і збірника нормативів з бойової підготовки підрозділів Сухопутних військ.

Велика різноманітність завдань, які виконують спеціалісти танкових екіпажів ускладнює розподіл їх на групи з приблизно однаковим характером професійних дій за специфікою фізичних навантажень.

Основною проблемою підготовки фахівців для танкових підрозділів є недостатньо розроблена програма спеціалізованої фізичної підготовки курсантів. В доступній літературі дуже мало публікацій, присвячених проблемі фізичної підготовки танкістів.

Враховуючи вищезазначене, виникає необхідність удосконалення фахової підготовки військовослужбовців танкових підрозділів та визначення відношення курсантів танкових спеціальностей різних курсів до змісту та організації фізичної підготовки, яка проводиться з ними упродовж навчання у вищому військовому навчальному закладі.

Ключові слова: програма, танкісти, військовослужбовці, фізична підготовка, фахова підготовка, військово-професійна діяльність, курсант, бойова готовність.

O.Bolshakov, S.Romanchuk, N.Sorokolit, V.Afonin, Klymovych V. Features of professional training of military personnel of tank units. Abstract. Physical training of military personnel has always been a subject of research by specialists of the Armed Forces of Ukraine (AFU). Researchers have considered it in various aspects. The problem of optimizing the

organization of physical training of future officers of the Armed Forces of Ukraine - cadets of higher military educational institutions of Ukraine (HMESU) - has been considered most thoroughly.

The most powerful force in the offensive and defense are mechanized troops, the basis of which are armored units, the training of officers for which is carried out by higher military educational institutions. The basis of practical training in the performance of combat support tasks for tank troops is the consistent development of tasks and standards during tactical exercises and training in accordance with the professional training program and the collection of standards for combat training of units of the Land Forces.

The wide variety of tasks performed by tank crew specialists makes it difficult to divide them into groups with approximately the same nature of professional actions in terms of the specifics of physical activity.

The main problem of training specialists for tank units is the insufficiently developed program of specialized physical training for cadets. There are very few publications in the available literature devoted to the problem of physical training of tankers.

In view of the above, there is a need to improve the professional training of tank units and to determine the attitude of tank cadets of different courses to the content and organization of physical training conducted with them during their studies at a higher military educational institution.

Key words: program, tankers, military personnel, physical training, professional training, military professional activity, cadet, combat readiness.

Постановка проблеми та її взаємозв'язок з важливими науковими та практичними дослідженнями.

Дослідженнями вчених доведено, що система фізичної підготовки – це процес цілеспрямованого системного впливу фізичних вправ на військовослужбовців з метою підвищення фізичної готовності, розвитку фізичних якостей, формування та покращення основних життєво важливих умінь, навичок і пов'язаних з ними знань забезпечення готовності особового складу до активної участі у бойовій діяльності військ. Сьогодні це є найбільш актуальною проблемою у зв'язку з військовою агресією росії [2; 6; 10; 19].

Військова техніка вимагає постійної уваги для підтримання її бойових можливостей. Особливо це стосується сучасних танків. Після участі у бойовій роботі танки обов'язково мають проходити комплексне обслуговування (ремонт отриманих пошкоджень, загрузка набоїв для гармати і кулеметів, перевірка систем наведення і спостереження, технічне обслуговування мотору і т.ін.) [3; 5; 16; 22].

Головною задачею фахової підготовки вважається вироблення навичок і вмінь військовослужбовців, розрахунків у ефективному застосуванні засобів танкового озброєння з метою виконання поставлених перед підрозділом задач.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Професійна діяльність офіцера-танкіста (командира екіпажу, підрозділу) вимагає від нього спеціальних інженерно-технічних знань, вмінь та навичок обслуговування різних типів танкової техніки [5].

Офіцер танкових підрозділів проводить інструктажі механіків-водіїв щодо правил роботи (експлуатації) різних механічних засобів, навчає їх заводити й керувати машинами у складних умовах, перевіряє технічний стан цих засобів, контролює їх ремонт й обслуговування. При цьому офіцер практично показує як все це робиться (керування, ремонт тощо), а, відповідно, повинен сам відмінно володіти цими спеціальними трудовими рухами (прийомами) [17; 18; 20].

Танкову техніку постійно треба ремонтувати, знаходячись у різних робочих позах (лежачи, сидячи, стоячи, зігнувшись і т.п.). При цьому часто змінювати положення тіла і у незручних робочих позах проводити точні, диференційовані рухи руками, пальцями, що вимагає також спеціальних координаційних навичок. Спеціалісту в таких умовах постійно приходиться діяти у швидко змінюваних умовах, використовувати різноманітні прилади та інструменти. Це вимагає від нього здатності швидко перебудовувати рухові дії у відповідності до вимог раптово змінюваних умов (сенсомоторної координації), здатності швидко оволодівати новими рухами.

Науковці Одеров А., Юр'єв С., Романчук С., Афонін В. доводять, що ефективність праці танкіста багато в чому залежить від його індивідуальної здатності до продуктивної розумової і фізичної діяльності, ступеня витривалості і відновлення його організму, тобто від його працездатності [1; 7; 9; 15]. Важливе значення для успішної службової діяльності члена танкового екіпажу відіграє добрий стан його серцево-судинної й центральної нервової систем, які найчастіше „виходять з ладу”, що веде до цілої низки захворювань [4; 5; 12; 2].

Аналіз наукової літератури та вивчення професії танкіста показує [4; 8; 11; 21], що в його діяльності важливу роль відіграють психічні якості. Йому необхідна здатність одночасно сприймати декілька об'єктів (обсяг уваги), вміння виконувати декілька дій (розподіл уваги), швидко переносити увагу з одного об'єкту на інший (переключення уваги), зосереджуватися на одному об'єкті (концентрація уваги), здатність утримувати необхідну інтенсивність уваги протягом тривалого часу (стійкість уваги). Він має вміти швидко аналізувати інформацію, що поступає, вибрати правильне рішення і швидко його реалізувати, тобто мати оперативне мислення [5; 13; 23; 25].

Проведений аналіз досліджень вказує на те, що на сьогоднішній день не існує спеціально розроблених програм фізичної підготовки фахівців танкових підрозділів, що негативно відбивається на підготовці курсантів ВВНЗ.

Мета дослідження – визначити відношення курсантів танкових спеціальностей різних курсів до змісту та організації фізичної підготовки, яка проводиться з ними продовж навчання у вищому військовому навчальному закладі.

Організація та методи дослідження. З метою вирішення завдань дослідження було організовано та проведено теоретичний аналіз та їх узагальнення (для вивчення результатів наукових досліджень вчених щодо піднятої проблеми), педагогічні спостереження (тестування з метою визначення рівня фізичної підготовленості курсантів), анкетування (для визначення думки курсантів щодо значення фізичної підготовки для професійної діяльності), математична статистика (для оброблення результатів тестування і опитування).

Вивчення літературних джерел здійснювалось з метою ознайомлення з фактами, що характеризують сучасний стан досліджуваної проблеми. Проводився збір загальної інформації за проблемою дослідження, використання першоджерел для з'ясування специфіки професійної діяльності членів екіпажів танкових військ, вивчення наукових робіт стосовно діяльності спеціальностей у танкових військах.

Педагогічне спостереження проводилось на базі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів) у формі аналізу результатів тестування рівня фізичної підготовленості курсантів різних курсів за прийнятою у Збройних Силах України системою оцінювання. Були отримані інтегральні показники комплексної перевірки фізичної підготовленості курсантів за показниками сили (підтягування на перекладині), швидкості (бігу на 100 м) і витривалості (бігу на 3000 м). У дослідженні прийняло участь 130 військовослужбовців танкових спеціальностей різного курсу навчання: I курсу – 24 курсанта, II курсу – 42 курсанта, III курсу – 22 курсанта, IV курсу – 42 курсанти.

Усі учасники дослідження дали свою інформативну згоду на участь в експерименті. Дослідження було проведено відповідно до етичних стандартів Гельсінської декларації (1982).

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами дослідження встановлено, що рівень загальної фізичної підготовленості курсантів танкістів, який був перевірений на поточних заняттях, практично не відрізняється від рівня підготовленості інших військових спеціальностей цього ВВНЗ. Була підтверджена тенденція до погіршення результатів фізичної підготовленості на старших курсах, яка відмічалась багатьма авторами досліджень Афоніним В., Одеровим А., [14; 26], Кузнецовим М. [7], Романчуком С. [22] та іншими. Це пояснюється тим, що курсанти всіх спеціальностей академії під час навчальних занять виконують ідентичну програму фізичної підготовки.

Таблиця 1

**Результати іспитів з фізичної підготовки
курсантів-танкістів (за 5-ти бальною системою), n=130**

Група	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	Середній результат
Командири (К)	3,4±0,15	3,6±0,2	4,1±0,23	3,5±0,3	3,65±0,23
механіки-водії (М)	3,6±0,11	3,5±0,1	4,2±0,15	3,8±0,7	4,8±0,15
Середній результат	3,5±0,12	3,55±0,14	4,15±0,2	3,65±0,23	4,2±0,2

В таблиці дивує різний характер динаміки рівня фізичної підготовленості курсантів. Якщо в групі М (механіки-водії) результати більш-менш стабільні і зростають на випускному курсі, то в групі К (командири) вони поступово знижуються від першого курсу і найнижчі на випускному курсі ($p < 0,05$). Враховуючи, що програма занять з фізичної підготовки в обох групах була ідентичною, такий результат важко пояснити. Можливо, що вагомою причиною тут може бути саме відношення курсантів до дисципліни фізичної підготовки.

Для з'ясування думки курсантів щодо значення фізичної підготовки для їх майбутньої професійної діяльності і відношення їх до процесу цієї підготовки була розроблена анкета, яка була оцінена фахівцями фізичної культури і спорту ($n = 24$). Коефіцієнт конкордації (W) склав 0,84.

На запитання : «Чи займались Ви фізичними вправами і спортом до вступу у ВВНЗ?» 81,6% респондентів до вступу ВВНЗ займались фізичними вправами. Тобто певний рівень фізичної підготовленості переважна більшість курсантів першокурсників вже мала. У той же час рівень своєї фізичної підготовленості тільки 60% респондентів відмітили як добрий, 30% – як задовільний і 8,2% - як незадовільний.

А на питання «Чи вважаєте Ви себе фізично підготовленим на даний момент для ефективного виконання завдань військового навчання та професійної діяльності?» 8,1% курсантів (1-2 курсів) констатували недостатню фізичну готовність.

82,5% курсантів вважають, що заняття фізичними вправами і спортом сприяють формуванню навиків спілкування, взаємовиручки, взаємодопомоги і створенню здорової моральної атмосфери у військовому колективі на етапі первинного навчання. Та все ж таки майже 16% курсантів так не вважають.

74,6% респондентів вважають, що фізичні та психічні якості танкістів мають розвиватись залежно від їх вузької танкової спеціалізації (командир, механік, навідник, заряджаючий).

Таблиця 2

Результати відповідей курсантів на питання «За рахунок чого можливо підвищити фізичну підготовленість курсантів під час навчання?» %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	Середнє n = 130
Підвищення нормативів з фізичної підготовки %	21,0	7,5	9,8	11,5	12,4
Застосування засобів спеціальної фізичної підготовки %	7,1	14,3	9,8	15,4	11,7
Застосування засобів загальної фізичної підготовки з перевагою силових вправ %	36,8	22,6	25,3	23,1	26,9
Систематичні самостійні заняття фізичними вправами та спортом %	13,1	35,9	38,8	42,3	32,5
Підвищення вимог командирів до фізичної підготовленості курсантів %	5,4	5,7	3,4	7,7	5,55

Більшість курсантів (32,5%) вважають, що найбільший вплив на рівень їх фізичної підготовленості здійснюють систематичні самостійні заняття. У той же час курсанти старших курсів наголошують на необхідності підвищення вимог з боку командирів щодо рівня фізичної підготовленості їх підлеглих.

Наступне питання пояснює бажання курсантів самостійно займатись фізичними вправами та спортом (табл. 3).

Таблиця 3

Результати відповідей курсантів на питання «Яким видом спорту Ви хотіли б займатись під час навчання на молодших курсах?» %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	Середнє n = 130
Легка атлетика %	12,4	15,6	3,8	20,0	12,9
Ігрові види спорту %	29,1	31,2	23,8	32,6	29,2
Силові види спорту %	33,1	31,2	28,6	28,0	30,2
Багатоборство ВСК %	25,4	12,5	33,3	28,0	22,1
Інші види спорту (бокс, боротьба, самбо, плавання) %		9,5	14,3	4,0	7,0

Як видно з відповідей, найбільше курсантів приваблюють спортивні ігри, силові види спорту і легка атлетика. Бажання займатися багатоборством військово-спортивного комплексу зростає на старших курсах. Це може бути пов'язане з бажанням краще підготуватись до державних, випускних іспитів за вправами, які входять у комплексну оцінку з фізичної підготовки.

Позитивне відношення до занять фізичними вправами на тренажерах відмітили понад 77% респондентів, посереднє і байдуже ставлення до таких занять показали 14% і 5%. Але були і курсанти з негативним відношенням до роботи на тренажерах (біля 4%).

У той же час 38,3% курсантів вважають, що для вдосконалення базової фізичної підготовки необхідно займатися силовими вправами, а також позитивно впливає біг на середні і довгі дистанції 3-8 км (Табл.4).

Таблиця 4

Результати відповідей курсантів на питання «Які фізичні вправи найбільше сприяють вдосконаленню професійної підготовленості військовослужбовців танкових підрозділів?» %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	Середнє n = 130
Біг на 3-5 км	22,5	17,3	9,8	15,9	16,4
Силові вправи	42,5	30,6	41,5	38,6	38,3
Боротьба	12,5	5,3	9,75	4,6	8,0
Бокс	7,5	13,3	12,2	4,6	9,4
Вправи з обтяженням	-	12,0	7,3	6,8	7,7
Смуга перешкод	7,0	13,3	19,5	5,0	11,2
Спортивні ігри	8,0	8,2	13,3	24,5	11,0

Результати опитування показують, що у курсантів танкістів якоїсь визначеної думки на рахунок найбільш сприятливих для їх професійної діяльності фізичних вправ немає. Тут представлені вправи з арсеналу запропонованих під час занять з фізичної підготовки або самостійної роботи курсантів при виконанні навчальної програми у ВВНЗ.

На перше місце курсанти поставили витривалість, що цілком узгоджується з практикою фізичної підготовки у ВВНЗ та результатами наукових досліджень з військовослужбовцями різних військових спеціальностей. Більшу вагу витривалості надали курсанти першого курсу як якості, найменш у них розвиненої і яка потребує більшого часу для розвитку й вдосконалення.

Під професійно важливими якостями розуміють ті якості, від яких істотно залежить ефективність професійної діяльності, та можливість її вдосконалення. Анкета передбачала визначення типу своєї професії відповідно до класифікації. Курсанти старших курсів, які вже пройшли достатній термін практики зі спеціальності на полігонах, вважають, що їх професія належить до типу: «людина-техніка» (32,4 %) і 67,6 % респондентів віднесли її до типу «людина-людина».

Таким чином, нами визначено, що навчально-бойова діяльність спеціалістів танкових підрозділів пов'язана з керуванням спеціальними машинами і механізмами та їх обслуговуванням. Але основним чинником є спілкування і керування особовим складом танкових екіпажів.

На запитання «який тип діяльності переважає у професійній роботі», відповіді розподілились таким чином: «монтаж і збирання, ремонт» – 20,5 %; «контроль» – 7,1%; «вирішення оперативних завдань» – 34,2 %; «спостереження» – 12,4 %; «керівництво колективом і виховання людей» – 24,3.

Такий діапазон відповідей свідчить про багатофункціональність професійної роботи спеціаліста військової сфери, особливо з акцентом на вирішення оперативних завдань.

Опитування курсантів дали змогу переконатись, що основними формами організації праці за майбутнім фахом респонденти вважають: «колективна» – 21,2%; «керівна» – 59,5 %; виконавча – 13,2%; індивідуальна – 6,2%. Тобто акцент на керівну, контролюючу форму організації праці.

На запитання в яких умовах відбувається професійна діяльність 14,9 % опитаних відповіли, що «в закритому просторі»; 22,8 % – «на відкритому повітрі»; 62,3% – у змінних умовах. Таким чином, більша частина часу діяльності військовими спеціалістами проводиться у змінних умовах. Це вимагає певної, спеціальної підготовленості організму.

На запитання, яка робоча поза є типовою для виконання професійної діяльності, 18,6 % опитаних відповіли: «сидячи»; 10,2 % – «стоячи»; 58,6 % – «поперемінна». Не має усталеної робочої пози для військових спеціалістів танкістів.

Що стосується видів професійної шкідливості, то 31,6 % респондентів назвали «вібрацію, шум, запиленість»; 22,5 % – «коливання температури»; 25 % – «піднімання і перенесення предметів великої ваги»; 17,1% курсантів відмітили нервово-м'язове перенапруження у професійній роботі. На високі показники окремих видів шкідливості курсантів спонукала практика під час польових виходів (в реальних умовах військової діяльності).

Аналіз анкет дозволив установити, що на запитання робота яких аналізаторів є особливо важливою для вашої професійної діяльності, 36,3 % респондентів назвали «зорового»; 33,8 % – «слухового»; 10,2% – «вестибулярного»; 14,8% – «тактильного»; 4,8 % – «температурного». Як виявилось, найбільшого значення для професійної роботи спеціалістів танкового профіля мають зоровий та слуховий аналізатор.

На запитання які робочі органи переважно беруть участь у моторних діях під час виконання професійних функцій, 71,8 % опитаних відповіли, що найактивнішою є участь «рухового апарату верхніх і нижніх кінцівок»; 9,1 % – «нижніх кінцівок (вся нога, ступня, гомілка, права або ліва нога, обидві ноги). Як видно з результатів опитування для військових спеціалістів більше значення має висока рухова активність і верхніх, і нижніх кінцівок, які мають бути добре підготовленими.

Оцінюючи характер робочих рухів, 66,1% респондентів зазначили «великі» і 34% – «дрібні» рухи. 70% відзначили змішаний характер робочих рухів. Для військових спеціалістів більша частина їх виробничих рухів носить «змішаний характер».

На запитання, який тип виконуваних рухів переважає; 21% опитаних відповіли – «натискні»; 15,6% – «обертальні»; 37,0 % – «піднімальні»; 16,3% – «ударні»; 9,9% – «штовхальні». Певні розбіжності у показниках можуть бути наслідком більш широкого кола практичних рухів, які застосовували курсанти під час польових виходів. Тобто у них була значно більша виробнича практика і досвід виконання різних завдань.

За спрямованістю руху респонденти назвали такі види рухів: «змішаний характер рухів» – 78,0 %; «зверху – вниз» – 11% , інші види - в межах 4-5%.

На думку курсантів найбільш значущими психофізичними якостями і властивостями особистості для їхньої майбутньої ефективної професійної діяльності є: швидкі, точні рухи пальців при роботі з дрібними деталями, предметами в умовах регламентованої або перемінної програми дій, яка вимагає прояву координації або спритності верхніх і нижніх кінцівок – 27,6% респондентів; узгодженість рухів з процесом сприйняття, що вимагає сенсорної координації – 28,9%; майстерні, співмірні рухи верхніх і нижніх кінцівок різних поєднаннях, які вимагають координації та їхньої спритності – 41,4%; робочі дії не зумовлюють підвищених вимог до координації рухів і рівня розвитку психофізичних якостей – 5,3%.

На запитання який емоційний стан є ефективним для професійної діяльності, 59,0% опитаних зазначили підвищену готовність до різних неочікуваних дій у відповідь на вплив емоційних факторів; 32,1% – стан з оптимальним поєднанням напруги і розслаблення.

Найбільш значимими ступенями втоми у процесі діяльності за день курсанти визначили «середній» - 40,0%, «перемінний» – 49,4%; «сильний» – 8,9 %; «слабкий» – 1,6%.

Курсанти встановили вид втоми у процесі діяльності за день: "фізичний" – 69 %; «розумовий» – 72 %; «психічний» – 24%. Курсанти підкреслили досить високий відсоток розумового виду втоми. Це може бути пов'язано з виконанням ними під час військової практики великого обсягу перемінних завдань, де їм приходилося приймати відповідальні командирські рішення.

Респонденти вважають, що для їхнього майбутнього фаху найбільш важливими фізичними якостями є: загальна витривалість – 80 %; координація рухів – 56 %; статична витривалість – 40 %; сила верхніх кінцівок – 23 %; сила спини – 31 %; сила нижніх кінцівок – 22 %; загальна спритність – 32 %; сила пресу – 56 %; гнучкість – 16 %.

Висновки. Отже, результати дослідження свідчать про те, що за допомогою анкетування були виявлені особливості професійної діяльності за обраним фахом з огляду на специфіку її об'єкта. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Курсанти вважають, що їх військова спеціальність відноситься до типу «людина-техніка» та «людина-людина». Тобто більше значення для майбутнього офіцера танкіста має спілкування з людьми (підлеглими, командирами), а найбільшу втому в процесі професійної діяльності вони відчувають від розумової діяльності (72%), а від фізичної – 69%. Професійна діяльність відбувається у змінних умовах, тобто як на відкритому повітрі, так і в закритому просторі.

2. На думку курсантів найбільш значущими психофізичними якостями і властивостями особистості для їхньої майбутньої ефективної професійної діяльності є майстерні, співмірні рухи верхніх і нижніх кінцівок різних поєднаннях, які вимагають координації та їхньої спритності.

3. Фізична підготовка курсантів танкових військ здійснюється за загальновійськовими програмами і не має спеціальної спрямованості з урахуванням специфіки бойової діяльності танкістів. Чіткої уяви про систему фізичної підготовки танкістів у курсантів не сформовано, але вони визнають, що заняття фізичними вправами і спортом сприяють формуванню навиків спілкування, взаємовиручки, взаємодопомоги і створенню здорової моральної атмосфери у військовому колективі. Більшість курсантів визначають, що для вдосконалення фізичної підготовленості головним є

систематичність занять фізичними вправами. Найбільш корисними фізичними вправами для танкістів курсанти вважають бігові й силові вправи, у той же час більшість бажає займатись ігровими видами спорту.

Таким чином, дослідження показало, що курсанти визнають значення фізичної підготовки для їх військової спеціальності, але конкретного уявлення про систему і напрями в плані професійної прикладності такої підготовки не мають. Враховуючи, що танкові війська мають певний спектр військових спеціальностей з різним характером рухової діяльності (від малорухливих з малими зусиллями до потужних у силовому і руховому плані) метою подальших досліджень буде розроблення для них програми спеціальної фізичної підготовки.

Результати проведеного дослідження дають підставу для детального розроблення авторської програми спеціальної фізичної підготовки курсантів танкових спеціальностей, що і є предметом наших подальших досліджень.

Література

1. Афонін В., Глебо С. Динаміка фізичної підготовленості курсантів за період навчання у Львівському інституті. Фізична підготовка військовослужбовців. *Матеріали відкр. наук.-метод. конф.* 2003: 3-6.
2. Афонін В.М., Кузнецов М.В., Пірожков В.І. Використання форм, методів і засобів фізичної культури для професійно-прикладної підготовки курсантів ВВНЗ. *Проблеми формування здорового способу життя молоді. Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. студ., магістрів та асп. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.* 2017: 27-28.
3. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. III. (взвод, відділення, екіпаж). К. : *Командування Сухопутних військ ЗС України*, 2016. 224 с.
4. Гусак О.Д. Корекція психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до навчально-бойової діяльності під час занять з подолання перешкод [дисертація]. Львів, 2012. 189 с.
5. Карпінський Р.О та ін. Теоретичні основи організації фізичної підготовки командирів танкових підрозділів сухопутних військ Збройних сил України URL: <http://enpuiir.npu.edu.ua/handle/123456789/34562>. Date: 2024.
6. Красота В.М. Військово-прикладна фізична підготовка курсантів. *Слобожанський науково-спортивний вісник.* 2014;2(40): 85-89.
7. Кузнецов М.В., Афонін В.М., Єна М.О. Динаміка змін психофізіологічних функцій у курсантів в процесі навчання. *Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки.* 2017;25:50-54.
8. Недашківський О.М. Удосконалення змісту фізичної підготовки військовослужбовців артилерійських підрозділів. Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України: досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку : *матеріали наук.-метод. конф.* 26-28 листопада 2014 р. Київ: МОУ, 2014; 14-19.
9. Одеров А., Шлямар І., Балдецький А. Система перевірки та оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців Збройних сил іноземних держав. *Молода спортивна наука України.* 2013;17(2): 109-113.
10. Одеров А.М., Лещинський О.В., Первачук О.І., Бабич М.О., Небожук О.Р., та ін. Якість військово-професійної підготовки курсантів - як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.* 2023; 3(161)23: 131-135. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30).
11. Одеров А.М., Романчук С.В., Пилипчук В.В., Романів І.В., Тимочко О.І. Дослідження особливостей фізичної підготовленості військовослужбовців, які мали контузію. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.* 2023;8(168)23: 113-118. [http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).22](http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).22).
12. Ольховий О.М. Теоретико-методологічний аспект професійно спрямованої системи фізичної підготовки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка.* 2014;118(II): 160-166.
13. Откидач В., Корчагін М., Москаленко Н., Одеров А., Золочевський В. та ін. Вплив занять військово-спортивним багатоборством на розвиток основних показників воїнів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.* Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Луцьк. 2023; 1(61): 64-70. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2023-01-64-70>.
14. Панькевич Я.В., Афонін В.М., Лещинський О.В., Воронцов О.С. Суб'єктивна думка курсантів-інженерів щодо змісту та структури фізичної підготовки у вищих військових навчальних закладах. *Український журнал медицини, біології та спорту.* 2019; Том 4;3 (19): 57-63.
15. Петрачков О. Аналіз взаємозв'язку між фізичною та професійною підготовленістю у військовослужбовців різних військових спеціальностей. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2007; 4: 67-69.
16. Романчук С.В. Взаємозв'язок фізичної і професійної підготовки курсантів, які навчаються за спеціальністю «Управління діями механізованих підрозділів». *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України : матеріали наук.-метод. конф.* 2013: 64–69.
17. Романчук С.В., Одеров А.М., Афонін В.М., Лесько О.М. Дослідження суб'єктивної думки учасників бойових дій щодо важливості фізичної підготовленості військовослужбовців. *Науковий часопис нац. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова.* 2017;5K(86)17: 286-292.
18. Ярещенко О.А. Обґрунтування змісту і організації спеціальної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України : *автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : [спец.]* 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». 2008: 20 с.
19. Oderov A., Arabskyi A., Pankevych Y., Indyka S., Bielikova N., Lashta V., Antonets V. (2024). The influence of crossfit on the dynamics of physical fitness indicators of youth. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe.* Vol. 7(1): 47-59. <http://dx.doi.org/47-59.10.16926/sit.2024.01.03> [Poland].

20. Oderov A., Kuznetsov M., Romanchuk S., Pohrebniak D., Indyka S., Bielikova N.: Analysis of the level of physical fitness of cadets of the Military College of Sergeants at the stage of primary, *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2022; 5(1): 93-102 [Poland].
21. Oderov A., M.Korchagin, S.Romanchuk, et.al. Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. 2020; 18(2): 79-82. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200612> [Montenegro].
22. Romanchuk S., Oderov A., Korchagin M., Olkhovyi O. Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*. 2019;17(3):79-83. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.191017> [Montenegro].
23. Romanchuk S., Oderov A., Nebozhuk O. et.al. Analysis of the dynamics of physical development of cadets as a result of the application of crossfit equipment. *Slobozhansky scientific and sports bulletin*. 2022; 26 (4): 133-140. <http://dx.doi.org/10.15391/snsv.2022-4.006> [Ukrainian].
24. Romanchuk S., Kostiv S., Oderov A., Klymovych V., Yagypov V. et.al. (2021). Experimental Results of the Psychophysical Endurance Development of the Military Professionals. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 21. pp. 1076-1083. <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2021.s2135>.
25. Tychyna I., Romanchuk S., Oderov A. et.al. Impact Of Military-Applied Sports On Cardiorespiratory Indicators Of Cadets In Military Higher Education Institutions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024; 24(2): 338-345. <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2024.02040> [Romania].
26. Tychyna I., Romanchuk S., Anokhin E., Oderov A., S.Homanyuk et.al. (2020). The impact of mass sports work in educational institution on the formation of cadets' value attitude towards the physical education. *SportMont Journal*. Vol. 18 (1). pp. 81-86. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200214> [Montenegro].

References

1. Afonin V., Hlebko S. Dynamika fizychnoi pidhotovlenosti kursantiv za period navchannia u Lvivskomu instytuti [Dynamics of physical fitness of cadets during the period of study at the Lviv Institute]. *Fizychna pidhotovka viiskovosluzhbovtiv. Materialy vidkr. nauk.-metod. konf.* 2003: 3-6.
2. Afonin V.M., Kuznetsov M.V., Pirozhkov V.I. Vykorystannia form, metodiv i zasobiv fizychnoi kultury dlia profesiino-prykladnoi pidhotovky kursantiv VVNZ [The Use of Forms, Methods and Means of Physical Culture for the Professional and Applied Training of Military Academy Cadets]. *Problemy formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia molodi. Materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. konf. stud., mahistriv ta asp. Lviv: LNU imeni Ivana Franka*. 2017: 27-28.
3. Boiovyi statut mekhanizovanykh i tankovykh viisk Sukhoputnykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy [The Combat Statute of the Mechanized and Tank Troops of the Land Forces of the Armed Forces of Ukraine]. Ch. III. (vzvod, viddilennia, ekipazh). K. : *Komanduvannia Sukhoputnykh viisk ZS Ukrainy*, 2016. 224.
4. Husak O.D. Korektsiia psykho-fizychnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv aeromobilnykh pidrozdiliv do navchalno-boiovoi diialnosti pid chas zaniat z podolannia pereshkod [Correction of psychophysical readiness of servicemen of airborne units for training and combat activities during obstacle course training] *[dysertatsiia]*. Lviv; 2012. 189.
5. Karpynskiy R.O ta in. Teoretychni osnovy orhanizatsii fizychnoi pidhotovky komandyriv tankovykh pidrozdiliv sukhoputnykh viisk Zbroinykh syl Ukrainy [Theoretical foundations of the organization of physical training of commanders of tank units of the armed forces of Ukraine] URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/34562>. Date: 2024.
6. Krasota V.M. Viiskovo-prykladna fizychna pidhotovka kursantiv [Military applied physical training of cadets]. *Slobozhanskyi nauково-sportyvnyi visnyk*. 2014;2(40): 85-89.
7. Kuznetsov M.V., Afonin V.M., Yena M.O. Dynamika zmin psykho-fiziologichnykh funktsii u kursantiv v protsesi navchannia [Dynamics of changes in psychophysiological functions in cadets in the process of training]. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoievrop. nats. un-tu imeni Lesi Ukrainky*. 2017;25:50-54.
8. Nedashkivskiy O.M. Udoshkonalennia zmistu fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv artyleriyskykh pidrozdiliv [Improvement of the content of physical training of military personnel of artillery units]. *Fizychna pidhotovka osobovoho skladu Zbroinykh syl, inshykh viiskovykh formuvan ta pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy: dosvid, suchasnist, problemy ta perspektyvy rozvytku : materialy nauk.-metod. konf.* 26-28 lystopada 2014. Kyiv: MOU, 2014; 14-19.
9. Oderov A., Shliamar I., Baldetskyi A. Systema perevirky ta otsiniuvannia fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh syl inozemnykh derzhav [A system for testing and evaluating the physical fitness of military personnel of the Armed Forces of foreign countries.]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*. 2013;17(2): 109-113.
10. Oderov A.M., Leshchinskyy O.V., Pervachuk O.I., Babych M.O., Nebozhuk O.R., ta in. Yakist viiskovo-profesiinoi pidhotovky kursantiv - yak skladova uspishnoho vykonannia spetsialnykh zavdan [The quality of military professional training of cadets as a component of successful performance of special tasks]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova*. 2023; 3(161)23: 131-135. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30).
11. Oderov A.M., Romanchuk S.V., Pylypchak V.V., Romaniv I.V., Tymochko O.I. Doslidzhennia osoblyvostei fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtiv, yaki maly kontuziiu [Study of the peculiarities of physical fitness of servicemen with shell shock]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. 2023;8(168)23: 113-118. [http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).22](http://dx.doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).22).
12. Olkhovyi O.M. Teoretyko-metodolohichni aspekt profesiino spriamovanoi systemy fizychnoi pidhotovky [Theoretical and methodological aspect of professionally oriented physical training system]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H.Shevchenka*. 2014;118(II): 160-166.
13. Otkydach V., Korchahin M., Moskalenko N., Oderov A., Zolocheskyi V. ta in. Vplyv zaniat viiskovo-sportyvnyim bahatoborstvom na rozvytok osnovnykh pokaznykiv voivni [Influence of military sports all-around training on the development of basic indicators of soldiers]. *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi. Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, Lutsk*. 2023; 1(61): 64-70. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2023-01-64-70>.

14. Pankevych Ya.V., Afonin V.M., Leshchinskyi O.V., Vorontsov O.S. Subiektyvna dumka kursantiv-inzheneriv shchodo zmistu ta struktury fizychnoi pidhotovky u vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh [Subjective opinion of cadets-engineers on the content and structure of physical training in higher military educational institutions]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biologii ta sportu*. 2019; Tom 4;3 (19): 57-63.
15. Petrachkov O. Analiz vzaiemozviazku mizh fizychnoiu ta profesiinoiu pidhotovlenistiu u viiskovosluzhbovtiv riznykh viiskovykh spetsialnostei [Analysis of the relationship between physical and professional fitness in military personnel of different military specialties.]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*. 2007; 4: 67-69.
16. Romanchuk S.V. Vzaiemozviatok fizychnoi i profesiinoi pidhotovky kursantiv, yaki navchaiutsia za spetsialnistiu «Upravlinnia diiamy mekhanizovanykh pidrozdiliv» [Interrelation of physical and professional training of cadets studying in the specialty "Management of actions of mechanized units"]. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtiv v systemi boiovoho navchannia viisk (syl) Zbroinykh syl ta inshykh sylovykh struktur Ukrainy : materialy nauk.-metod. konf*. 2013: 64–69.
17. Romanchuk S.V., Oderov A.M., Afonin V.M., Lesko O.M. Doslidzhennia subiektyvnoi dumky uchasykiv boiovykh dii shchodo vazhlyvosti fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtiv [Study of the subjective opinion of combatants on the importance of physical fitness of military personnel]. *Naukovyi chasopys nats. ped. un-tu im. M.P.Dragomanova*. 2017;5K(86)17.: 286-292.
18. Yareshchenko O.A. Obgruntuvannia zmistu i orhanizatsii spetsialnoi fizychnoi pidhotovky kursantiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv MVS Ukrainy [Substantiation of the Content and Organization of Special Physical Training of Cadets of Higher Educational Institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : *avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia ta sportu : [spets.]* 24.00.02 «Fizychna kultura, fizyчне vykhovannia riznykh hrup naseleennia». 2008: 20.
19. Oderov A., Arabskyi A., Pankevychc Y., Indyka S., Bielikova N., Lashta V., Antonets V. (2024). The influence of crossfit on the dynamics of physical fitness indicators of youth. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*. Vol. 7(1): 47-59. http://dx.doi.org/47-59_10.16926/sit.2024.01.03 [Poland].
20. Oderov A., Kuznetsov M., Romanchuk S., Pohrebniak D., Indyka S., Bielikova N.: Analysis of the level of physical fitness of cadets of the Military College of Sergeants at the stage of primary, *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2022; 5(1): 93-102 [Poland].
21. Oderov A., M.Korchagin, S.Romanchuk, et.al. Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. 2020; 18(2): 79-82. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200612> [Montenegro].
22. Romanchuk S., Oderov A., Korchagin M., Olkhovyi O. Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*. 2019;17(3):79-83. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.191017> [Montenegro].
23. Romanchuk S., Oderov A., Nebozhuk O. et.al. Analysis of the dynamics of physical development of cadets as a result of the application of crossfit equipment. *Slobozhansky scientific and sports bulletin*. 2022; 26(4): 133-140 <http://dx.doi.org/10.15391/snsv.2022-4.006> [Ukrainian].
24. Romanchuk S., Kostiv S., Oderov A., Klymovych V., Yagypov V. et.al. (2021). Experimental Results of the Psychophysical Endurance Development of the Military Professionals. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 21. pp. 1076-1083. <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2021.s2135>.
25. Tychyna I., Romanchuk S., Oderov A. et.al. Impact Of Military-Applied Sports On Cardiorespiratory Indicators Of Cadets In Military Higher Education Institutions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024; 24(2): 338-345. <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2024.02040> [Romania].
26. Tychyna I., Romanchuk S., Anokhin E., Oderov A., S.Homanyuk et.al. (2020). The impact of mass sports work in educational institution on the formation of cadets' value attitude towards the physical education. *SportMont Journal*. Vol. 18 (1). pp. 81-86. <http://dx.doi.org/10.26773/smj.200214> [Montenegro].